

Весці

БЕЛАРУСКАГА ДЗЯРЖАўНАГА ПЕДАГАГІЧНАГА
УНІВЕРСІТЭТА ІМЯ МАКСІМА ТАНКА

№ 2 (32) 2002

Штоквартальны
навукова-метадычны часопіс
Выдаецца з чэрвеня 1994 г.

Змест

Галоўны рэдактар:
Л. Н. Ціханаў

Рэдакцыйная калегія:

Н. Г. Алоўнікава
Г. А. Баўтуда
В. А. Бондар
(нам. галоўнага
рэдактара)
Ю. А. Быкадораў
(нам. галоўнага
рэдактара)
А. М. Вітчанка
К. У. Гаўрылавец
А. А. Гіруцкі
Т. А. Грыгор'ева
Я. Л. Каламінскі
Л. А. Кандыбовіч
Н. І. Копысава
(адказны сакратар)
Г. А. Космач
І. А. Новік
А. У. Рагуля
М. Т. Стэльмашук
В. М. Фамін
А. Т. Федарук
І. І. Цыркун
Л. Б. Шнеперман
У. А. Якавенка
М. С. Яўневіч

Адрас рэдакцыі:
220007, Мінск,
вул. Магілёўская, 37,
пакой 124,
тэл. 219-78-12

Педагогіка

- Талкачова А. У. Педагогічныя ўмовы павышэння эфектыўнасці грамадзянскага выхавання малодшых школьнікаў 3
- Замыслава Т. А., Паляшчук М. М. Некаторыя падыходы да праектавання і рэалізацыя мадэлі маніторынга якасці падрыхтоўкі спецыялістаў у педагогічным каледжы 9
- Ляховіч А. В. Фарміраванне пазнавальнай актыўнасці студэнтаў пры рашэнні матэматычных задач 18
- Шэндэровіч-Анціпава Л. М. Аб удасканаленні структуры і зместу вучэбных праграм па матэматыцы і спецтэхналогіі прафгэхвучылішч будаўнічага профілю 22
- Ніжнікава А. Б. Сістэмны падыход да фарміравання спеўчай культуры настаўніка музыкі 25
- Акуліч Ю. У. Індывідуальныя адукацыйныя патрэбы студэнтаў факультэта бібліятэчна-інфармацыйных сістэм Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры 32

Псіхалогія

- Краўчанка М. У. Настойлівасць дзяцей малодшага школьнага ўзросту і яе сувязь са статусным становішчам 36
- Азаренюк Н. В. Взаимосвязь восприятия рекламы и социальных установок 42

Дэфекталогія

- Фяклістава С. М. Асаблівасці гульнявой дзейнасці дзяцей малодшага дашкольнага ўзросту з парушэннямі слыху 47
- Гіруцкі І. А. Виды словесного ассоциативного эксперимента и специфика его проведения у детей с первичной интеллектуальной недостаточностью 54

Мовазнаўства

- Буркова О. М. Эпитеты в поэзии Сергея Есенина и их перевод на белорусский язык 62
- Курилова Л. Н. Особенности стихотворного ударения 68
- Анищук И. И. Фоника рифмы в русской стихотворной речи XIX века (на материале стихотворения Д. В. Веневитинова «Кинжал») 74
- Іваноў Я. Я. «Парадоксы» і «кааны» як семантычныя тыпы афарыстычных выказванняў 82

Літаратуразнаўства

- Зылевич Д. П. Категория пространства в лирике М. Ю. Лермонтова 89
- Ракова О. П. Проблемно-тематическая общность пьес М. А. Булгакова «Бег» и Янки Купалы «Тутэйшыя» 94

АРК

УДК 943.029

А. М. Сурта

КАРЦІНЫ БЕДНАСЦІ Ў ГЕРМАНІІ Ў ПЕРЫЯД ПОЗНЯГА СЯРЭДНЕВЯКОЎЯ. ПРЫТУЛКІ І ШПІТАЛІ

У перыяд сярэднявечакоўя калекі, жабракі, хворыя ў вялікай колькасці былі прадстаўлены на алтарных карцінах, выкананых на дрэве, або ў ілюстраваных рукапісах. Першапачаткова яны ствараліся ў кантэксце матываў хрысціянскай веры, напрыклад, пры раздачы міласціны альбо як аб'екты дзеянняў святых, напрыклад, гісторыя Св. Марціна, які падзяліўся сваім палітом з жабраком, ці Св. Елізаветы Цюрынгскай, якая даглядала хворых бедных. З XV ст. бедны як суб'ект усё больш пачынае прыцягваць увагу мастакоў, якія на сваіх карцінах прадстаўляюць асобныя групы сацыяльных нізоў: фігляроў, шпільманаў, катаў, вывадзёраў, мельнікаў і іншых. Вылучанія з грамадства, яны атрымалі ў гарадах правоў грамадзянства і павінны былі шукаць сабе шлюбнага партнёра толькі ў сваім сацыяльным асяродку, у выніку чаго ствараліся цэлыя дынастыі людзей т. зв. непавялічаных прафесій, напрыклад, катаў.

У сярэднявечных заходнееўрапейскіх гарадах, як і ў вёсцы, беднасць была сацыяльнай канстантай, доляй тых, хто жыў у нястачы ў розных гарадах у залежнасці ад сацыяльна-эканамічнай структуры. Паводле падаткавых лістоў у некаторых гарадах рэйнскай вобласці можна ўстанавіць працэнтную колькасць найбязвышэйшых слаёў: у Базелі ў 1475—1476 гг. ад усяго насельніцтва — 66 %, у Франкфурце ў 1405 г. — 73 %, у Канстанцы ў 1460 г. — 61 %, у Шафхаўзене ў 1470 г. — 61 %, у Любеку ў 1460 г. — 39 %, у Дрэздэне ў 1488 г. — 58% [1]. Аднак зазначым, што ў падаткавых лістах асобныя групы людзей (вызваленае ад падаткаў дваранства і духавенства; людзі, якія на кароткі тэрмін перабывалі ў горад; тыя, хто не меў уласнасці і не падлягаў падаткаабкладанню) не ўлічваліся.

Адным з цэнтральных паняццяў у гісторыі беднасці і апекі з'яўляецца міласэрнасць. Фама Аквінскі ў «Summa theologiae» апісаў гэтую з'яву так: «Міласэрным называецца той, чые ўласныя смуткуе аб чужой бядзе як аб асабістай, хто для пераадолення чужой нястачы дзейнічае як для пераадолення асабістай». Міласэрнасць часта мела назву «спачуванне», а міласціна — «милосердасць». Аднак не варта гэтае паняцце, створанае хрысціянствам, зводзіць толькі да забеспячэння грашмыма альбо ежай для змякчэння нястачы.

Міласэрнасць, адпаведна сярэднявечным ўяўленням, павядалялася на шэсць т. зв. «спраў міласэрнасці», на аснове паведамлення Матфея (25, 31—46) аб Срашным Суддзе. Адпаведна з гэтымі евангельскімі тэкстамі шчасце спасцігнуць тыя, хто жыццём выканаў наступныя справы: кармілі галодных, паілі тых, хто хацеў піць, давалі прытулак чужакам, адзявалі голых і ведавалі хворых і палонных. У якасці сёмай справы міласэрнасці дадавалася пахаванне мёртвых. Тыя, хто ў зямным жыцці зрабіў гэтыя сем справы не здзейсніў, павінны быць аддадзены вечнаму праклёну.

Гэтыя ўяўленні знайшлі непасрэднае адлюстраванне ў тым часе ў формах адносін да бедных, якія былі характэрны для заходне-еўрапейскага сярэднявечжа. Менавіта гэтыя рэлігійныя матывы стымулявалі шчодрасць заможнай часткі грамадства, якая пераціпацілася ў першую чаргу не аб палягчэнні лёсу бедных, а аб выратаванні сваёй душы, якога можна было дасягнуць, напрыклад праз раздачу ахвяраванняў або арганізацыю шпіталю. Так у 1338 г. нехта Конрад Грос, грамадзянін горада Нюрнберга, заснаваў шпіталь Святога Духа «па сваёй волі для выратавання сваёй душы. Пры гэтым ён лічыў, што справа любові да бліжняга лепш за ўсё можа быць выканана ў шпіталі для хворых і ўбогіх, паколькі там галодным дадуць кавалак хлеба, а жадаючых піць напояць, голых адзенуць, ўбогіх і хворых уцешаць бяздомным і слабым знойдуць прытулак» [2].

Крыніцы паведамляюць, што бедныя выкарыстоўваліся ахвяравальнікам для малітвы аб выратаванні яго душы. Ахвяраванні раздаваліся ў вызначаны тэрмін: дні царкоўных свят або ўстаноўленыя дні нядзелі. У выніку фарміраваўся «каляндар раздач міласціны», які жабракі ведалі і ў гэтыя дні прыходзілі туды, дзе атрымоўвалі ахвяраванні. У дні асабліва вялікіх ахвяраванняў збіраліся часам вялікія натоўпы жабракоў [3]. Аднак часта міласціна раздавалася не ўсім бедным, а толькі вызначаным групам, напрыклад, т. зв. «дамашнім бедным», якія пражывалі ў вызначанай мясцовасці, царкоўнай акрузе або з'яўляліся пастаяльцамі якога-небудзь шпіталю ці прытулка.

Поруч з аднаразовай альбо шматразовай раздачай ахвяраванняў, якія здзяйсняліся сярэднявечнымі інстытутамі (абшчына, прыходскія цэрквы ці кляштары), характэрнай рысай познесярэднявечковай апекі бедных сталі шпіталі і прытулкі. Яны былі важнымі інструментамі барацьбы з беднасцю. Слова «шпіталь» бярэ пачатак ад лацінскага «hospitalis», г. зн. гасцінны, сардэчны. Шпіталі вядомы з перыяду позняй антычнасці (IV ст. н. э.) [4]. Зыходным пунктам для ўзнікнення шпіталю было звяртанне да заповедзі хрысціянскай любові да бліжняга і міласэрнасці. Дзякуючы гэтаму шпіталі, як правіла, былі адкрыты для ўсіх,

не толькі для вызначаных груп, як, напрыклад, рымскія валентыдынарыі, якія прызначаліся толькі для медыцынскага забеспячэння рымскіх салдат.

У сярэднявекі пры Людовіку Набажным у 816 г., паводле т. зв. Лахенскіх правілаў, якія ўпарадкоўвалі жыццё канонікаў, ствараліся асновы для інстытуцыяналізацыі шпітальнай справы, якая развівалася і накіроўвалася перш за ўсё кляштарамі і епіскапскімі рэзідэнцыямі, а ў перыяд высокага і позняга сярэднявекі асабліва гарадамі [5].

Дзякуючы буйным ахвяраванням шпіталі і прытулкі станавіліся месцамі начлегу і харчавання для пілігрымаў, бедных, старых і хворых. Апошнія, аднак, нярэдка выбіраліся па другіх крытэрыях: ступені нястачы або прыналежнасць да таго або іншага прыходу. Так, у 1444 г. герцаг Адольф фон Клеве заснаваў т. зв. «лакейскі дом для бедных», у якім размяшчаліся і знаходзіліся ўтрыманні старыя, непрацаздольныя слугі герцагскага двара [6].

Увогуле да канца XVI ст. у Клеве ўпамінаюцца восем прытулкаў, сярод якіх «агульны прытулак» каля маставых варот гараджан Клеве і чужакоў, заснаваны ў 1453 г. прытулак толькі для жыхароў Клеве і ўжо згаданы «лакейскі дом» герцага Адольфа [7]. У пастанове гарадскога савета Канстанца ад 1429 г. падкрэслівалася: «У сучасны момант шпіталь перапоўнены мясцовымі жыхарамі і чужакамі, якія самі ў стане прасіць міласціўнасці ў цэрквах і дамах. Такія людзі не павінны прымацца ў шпіталь. Але таго, хто праз хваробу не ў стане прасіць міласціўнасці, трэба прымаць у шпіталь, і той можа заставацца там, пакуль гэты патрабуе яго хвароба. Але потым неабходна яго са шпіталя выслатаць» [8].

У абавязкі шпіталяў нярэдка ўваходзіла падтрымка бедных, старых і хворых, якія жылі па-за шпіталем у асабістым жыллі ці ў дамах сваякоў, сяброў або знаёмых, але былі няздольныя заапаляцца на жыццё самастойна. Асабліва гэта тычылася ўдоў.

Часцей за ўсё бедны як індывідуум не знаходзіўся ў цэнтры ўвагі, ён разглядаўся як аб'ект, якому што-небудзь прыносілі, як аб'ект вызначаных прававых дзеянняў, як пасрэднік, прасіцель перад Богам за выратаванне душы заснавальніка шпіталя або прытулка. Дакументы, якія ўтрымліваюць інфармацыю аб матывах ахвяравальнікаў, аб атрымальніках, іх умовах жыцця, пацверджаюць звесткі аб набыцці і развіцці маёмасці прытулкаў і шпіталяў, аднак у рэдкіх з іх звяртаецца ўвага на матывы прытулкаў ахвяравальнікаў.

Так, у запісах прытулку Клеве ад 1392 і 1396 гг. маюцца спасылкі на выратаванне душы дабрачыннікаў прытулку як важны матывы іх учынкаў: «Перад шэфенамі Клеве аб'яўляе Савет удава Ансельма фон Кеекена, што ў імя выратавання сваёй

душы і души свайго мужа жадае аддаваць ад свайго дома і сабе бы бургамістру, шэфенам і членам савета горада Клеве асобна ахвяраванне штогодна на троіцу адзін малтар пшаніцы клеўскай меры і тры гроша. З пшаніцы павінна пекчы хлеб і раздаваць бедным у горадзе; на тры гроша павінна праводзіцца мяса... Перад шэфенамі Клеве перадаюць браты Фрыдрых Хаймерык і Вінанд Хаймерык, канонікі царквы ў Клеве для вырвання сваёй души і души свайго памерлага брата Готфрыда шпіталю бедных горада Клеве для патрэб бедных... даходы ў меры 8 марак 3 шылінгаў 6 дзенарыяў... ад дамоў і сядзіб у горадзе Клеве...» [9]. У паведамленні ад 1426 г. на першы план уваходзіць карысць бедным і хворым грамадзянам Клеве [9].

Некаторыя такія прывілеі для ахвяравальніка, як імунітэт і дараванне грахоў на 40 дзён, стваралі дадатковыя стымулы ахвяраваць шпіталю або прытулку грошы, маёмасць, а шматлікія сведкі дабрачынства ў асобе суддзяў, бургамістраў, членаў гарадскога савета, прадстаўнікоў духавенства падкрэслівалі значнасць падзеі. У выніку ў позняе сярэднявекое ў гарадах Германіі ўзніклі шматлікія шпіталі і прытулкі, заснаваныя прадстаўнікамі дваранства або заможнымі гараджанамі, часам таксама гарадскоў ці феадальнай адміністрацыяй. Кіраванне гэтымі ўстановамі ставілася ў абавязак так званым «правізарам», якія назначаліся і кантраляваліся заснавальнікам шпіталя ці прытулку, свяшчэннікам або вызначаным колам асоб, напрыклад саветам горада.

Так, адносна кіравання шпіталем у Нейсе ў 1320 г. гаворыцца: «Абатыса і савет горада пазначаюць для кіравання справамі шпіталя двух правізараў, адзін з якіх павінен быць з савета Нейса, а другі з гараджан. Правізары кіруюць маёмасцю шпіталя, але ім не дазваляецца рабіць даўгі без згоды абатысы і савета. Раз у год яны павінны даваць справаздачу. Яны могуць быць замененыя ў інтарэсах шпіталя ў любы час» [10]. Звяртаецца ўвага на тое, што маёмасць і даходы не могуць адчужацца, каб было гарантавана ўстаноўленае забеспячэнне.

Асноўныя сродкі шпіталю і прытулкам забяспечвалі даходы з іх маёмасці, з зямельнага ўладання, якое яны атрымлівалі ў якасці ахвяраванняў або набывалі за свае сродкі, а таксама шырокая дапамога міласэрных гараджан. Аб гэтым сведчаць запісы прыюта Клеве ад 1381, 1419, 1420, 1431, 1438 гг. [11]. Дакладная дата заснавання агульнага прытулку ў Клеве невядома, магчыма, яе можна аднесці да XIII ст., але ў крыніцах ён упершыню ўзгадваецца ў 1335 г. [12]. У гэты прытулак прымаліся ўсе хворыя, старыя і нядужыя, незалежна ад іх паходжання або сацыяльнага статусу. Прытулак быў разлічаны на 40 чалавек. Наколькі гэтага хапала для ўтрымання бедных у Клеве нельга сказаць, паколькі іх лічба невядома.

На такую ж колькасць сляпых, храмых і другіх непрацаздольных інвалідаў быў разлічаны і шпіталь у Нейсе [13], што адпавядала памеру і значэнню горада, у той час як прытулкі ў меншых гарадах, як правіла, маглі размясціць 6, 9, 12 або 24 асобы. У Нейсе шпіталь узнік на аснове кляштара Санкт-Квірын, г. зн. на аснове духоўнага інстытута, як многія іншыя ўстановы гэтага віду быў прысвечаны Святому Духу, які лічыўся абаронцам бедных і хворых.

Сітуацыя з крыніцамі пры даследаванні беднасці дастаткова складаная. Хаця колькасць дакументаў, актаў і г. д., звязаных з тэматычным комплексам беднасці, дастаткова вялікая, тым не менш ёсць мала магчымасцяў спазнаць прычыны і формы праяўлення беднасці, шляхі змякчэння жабрацтва. Няшмат звестак аб штодзённым жыцці ў сярэдневяковым шпіталі. Інфармацыю мы атрымоўваем часта з другарадных заўваг, а таксама справаздач, якія захаваліся не ў поўным аб'ёме.

Аналіз даных апошніх даследаванняў дазваляе зрабіць выснову, што забеспячэнне шпіталізаваных прадуктамі харчавання было дастатковым. Так, дзевяць бедных, якія жылі ў прытулку Гельдэрна, атрымлівалі штодзённа харчаванне, якое складалася з слоўным чынам з гароху, бабоў, рэпы морквы, кожны ў дзень атрымліваў яшчэ кварту піва, па пятніцах, за выключэннем пасрэду, — белы хлеб і фунт масла, у нядзелю і ў святочныя дні — фунт мяса. К гэтаму дадаваліся асобыя раздачы: сала, масла і віна, якія праводзіліся перш за ўсё ў час царкоўных свят. Шпіталь прытулкі атрымлівалі ў гэтыя дні таксама невялікія грашовыя ўносы або ахвяраванні адзення (панчохі ці туфлі) у якасці міласціўнасці [14].

Сістэматычнага медыцынскага даглядання ў сярэдневяковых шпіталях не было. Урачы заклікаліся толькі ад выпадка да выпадку. Як правіла, прытулкі і шпіталі складаліся з асобых каморатак або спальных месц, якія знаходзіліся ў адной вялікай зале, прычым у адных ложках маглі ляжаць часам некалькі чужых людзей да аднаго людзей. Былі таксама кухня, трапезная, капэла, а ў вялікіх шпіталях кіраваў нават асабісты свяшчэннік [14].

У прытулку або шпіталі можна было набыць права жыць там у старасці. Гэтая з'ява ўпершыню з'явілася ў перыяд высокага сярэдневякоўя, калі, напрыклад, бенефіцыярыі, якія набылі права клопату аб сабе ў старасці ў шпіталі, праводзілі там астатак свайго жыцця [15]. Умовы іх утрымання ў асноўным былі такімі ж, як і ў іншых жыхароў шпіталя ці прытулку. Напрыклад, яны павінны былі выконваць, як і астатнія, працу па кухні, або па швейцы. Аднак нярэдка на падставе сваёй платы пры ўступленні ў шпіталь яны набывалі і пэўныя прывілеі. Так, «Генрых, стары абштан», атрымаў права пражываць у шпіталі і аанітаў у Везелі

ў сярэдзіне XV ст. Пры гэтым ён пакінуў за сабою магчымасць вызначаць дастаткова свабодна свой распарадак дня і набыў некаторыя іншыя прывілеі, якімі другія прабывальнікі шпіталаў не валодалі. Напрыклад, атрыманне асабістых ключоў ад варот і шпітальнай царквы або дагляд ў выпадку хваробы асабістай сядзелкай і таксама надземнае жыллё з дымавой трубаю і сталым асвятленнем. Расходы на сваё утрыманне браў на сябе сам каплан Генрых: ён даў шпіталю ў якасці ўзносу 200 залатых гульдэнаў, «каб шпіталь застаўся задаволены» [16]. Аналагічная сітуацыя прыводзіцца ў запісах прытулку ў Клеве ад 5 верасня 1397 г.: «Бургамістр, шэфены, савет і абшчына горада Клеве і вараўнік тамашняга прытулку даюць Генрыху Фоскенсу пажыццёва камнату, якую павінны яны ўстроіць з дымавою трубаю і каморай, дзе ён можа захоўваць соль, воду, павідла, піва і другое, што звычайна маюць бедныя людзі ў прытулку. Калі ён захварэе, яму павінна дапамагаць служанка прытулку. Прытулак абавязаны утрымліваць пакой у нармальным стане. За гэтым Генрых робіць ўзнос у 19 шылінгаў...» [17].

З XV ст. развіваецца тэндэнцыя па цэнтралізацыі даглядаў за беднымі і хворымі пад камунальным апякунствам. Гарады акамулявалі розныя сродкі для бедных і падпарадкоўвалі іх свайму кантролю. Пры гэтым ўсё больш становіцца правілам дапамога мясцовым жабракам і дыскрымінацыя чужых, прышлых. Такім чынам рыхтавалася папячыцельская палітыка новага часу. Увогуле ў перыяд позняга сярэднявекі заснаванне шпіталаў і прытулкаў не з'яўлялася мэтанакіраванай, маштабнай і дэкладна арганізаванай палітыкай барацьбы з беднасцю і жабрацтвам ні з боку тэрытарыяльна-феадальных улад Германіі, ні з боку саміх гарадоў. Папячэнне бедных разглядалася хутчэй як дабравольна-індывидуальныя ці калектыўныя мерапрыемствы, абумоўленыя перш за ўсё рэлігійнымі матывамі, сярэднявековым светапоглядам і менталітэтам, трактоўкай хрысціянскага доўгга. З прычыны гэтага шпіталі і прытулкі не з'яўляліся ў той час сродкам мэтанакіраванай сацыяльнай палітыкі, а самі прабывальнікі гэтых устаноў не былі аб'ектамі агульнага грамадскага спачування. Крыніцы, пераважна прававога характару, вельмі скупыя на інфармацыю аб спосабе жыцця той часткі сярэднявековых маргіналаў, якія знаходзіліся ў гэтых установах.

ЛІТРАТУРА

1. Armut im Rheinland. Dokumte zur Geschichte von Armut und Fürsorge im Rheinland von Mittelalter bis Heute. Kleve, 1992. S. 10.
2. Fuchs N., Goetz W. Die deutsche Stadt im Mittelalter. München, 1977. S. 31.
3. Weinforth F. Armut im späten Mittelalter. Armenpflege in Rleve in der ersten Hälfte des 15. Jahrhunderts // Kalender für das Klever Land, 1985. S. 60—65.

4. Jetter D. Das europäische Hospital. Von der Spätantike bis 1800. Köln, 2. Aufl., 1987. S. 126.
5. Reiche S. Das deutsche Spital und sein Recht im Mittelalter // Kircherechtliche Abhandlungen 111—114, ND. Amsterdam, 1961.
6. Scholten R. Zur Geschichte der Stadt Cleve. Kleve, 1905. ND, 1980; Gorissen F. Kleve // Niederrheinischer Städteatlas, Heft 1. Publikationen der Gesellschaft für Rheinische Geschichtskunde LI, Kleve, 1952.
7. Тамсама.
8. Feger O. Vom Richtebrief zum Roten Buch. Konstanz, 1955. S. 98.
9. Quellen zur Geschichte des Klever Gasthauses, 1376—1510 // HSTA, Stift Kleve, Handschriften 2a und b.
10. Das Hospital in Neuss, 1320 // Die Regesten der Erzbischöfe von Köln, Bd. IV/1. Publikationen der Gesellschaft für Rheinische Geschichtskunde XXI/4. Bonn, 1915. Nr. 1160.
11. Quellen zur Geschichte des Klever Gasthauses, 1376—1510.
12. Armut im Rheinland. S. 34.
13. Das Hospital in Neuss, 1320.
14. Jetter D. Das europäische Hospital. Von der Spätantike bis 1800.
15. Alltagsleben im Hospital Wesel. Mitte des 15. Jahrhunderts // HSTAD. Wesel Johanniter. Akten 22. nach Bl. 4; Quellen zur Geschichte des Klever Gasthauses, 1376—1510.
16. Alltagsleben im Hospital Wesel. Mitte des 15. Jahrhunderts.
17. Quellen zur Geschichte des Klever Gasthauses, 1376—1510.

SUMMARY

The forms of charity in the German late mediaeval society, in particular, shelters and hospitals as one of the most important instruments of fight against poverty and realization on practice the christian love and compassion are analyzed in the article.

УДК 956.8:02

А. Т. Хамаві

БІБЛІЯТЭКІ АРАБСКАГА ХАЛІФАТА

Пачатак Арабскага халіфата як сістэмы дзяржаўнага ўладвання паклалі паходы арабаў VII—IX стст. у краіны Бліжняга Сярэдняга Усходу, Паўночнай Афрыкі, Паўднёва-Заходняй Еўропы. Развіццё Арабскага халіфата суправаджалася вялікім культурным пад'ёмам. Навука, якая шмат успрыняла з антычнай спадчыны, дасягнула высокага ўзроўню. Арабы старанна перакладалі творы Старажытнай Грэцыі і Рыма, персаў, індусаў.

На распаўсюджванне адукацыі, культуры і стварэнне бібліятэк у перыяд Арабскага халіфата паўплывалі два фактары. Першы заключаўся ў фарміраванні літаратурнай арабскай мовы, згоднай як для рэлігійнага, так і свецкага пісьменства, што павяляло да пераходу ад пераважна вуснай сістэмы камунікацый